

Roskarl.
Foto: Mattias Nordlund

De yttersta öarna

Utanför tar havet vid
med tärnskrik och silltrutarnas mörka stämmor.
Roskarlar och strandpipare söker mat längs stränderna,
på samma gång färgglada och välkamouflerade.
När de efter blixtnabba framstötar stannar till
blir de osynliga mot gruset.
Så ska också deras ägg vara om några veckor,
som låg de bara utkastade på stenarna.

Svirrande flockar av mosnäppor far runt i luften
och landar emellanåt på stenstranden
bredvid alldeles vanliga sädesärlor som plockar småkryp.
Upp på heden hörs stenskvättornas smackande
och ängsoplärkornas monotona flyktsång.

Där hav och land möts, träffas havets och landbackens fåglar.
Svårter och ejdrar kan ligga och fiska
utanför skäret där den ensamma orrtuppen bubblar.
Och strandskatan kan skrika ikapp med drillande sånglärkor,
som uppträdde på osynliga trådar mot himlen.

I sanddyner och strandbrinkar gräver backsvalar sina bon.
Jag tittar bara på håll när de far ut och in ur hålor.
Måtte ingen oförståndig klampa fram i sommar
och rasera deras barnkammare.
När jag sätter mig med termos på stranden
kommer ett småskrakpar glidande alldeles in på mina fötter.
De kikar ner i vattnet som snorklande sportdykare
och dyker först när mat är i sikte.

Om några veckor ska allt tystna och stillna.
Skrik, spel och sång ska ersättas av idogt arbete
med ruvning av ägg och matning av ungar.
Men ännu är tid att lyssna och upptäcka
i en skärgård med dagljus natt.

THOMAS ÖBERG

Vägbeskrivning

Stenskäret ligger i Bottenviken 10 km väster
om Jävre. Hela reservatet med många mindre
öar utbreder sig mot nordväst, nästan fram
till Piteå havsbad. Det kan nås med egen båt
från Jävre eller Piteå. Turistbyrån i Piteå kan
upplysa om ev. turbotrafik.

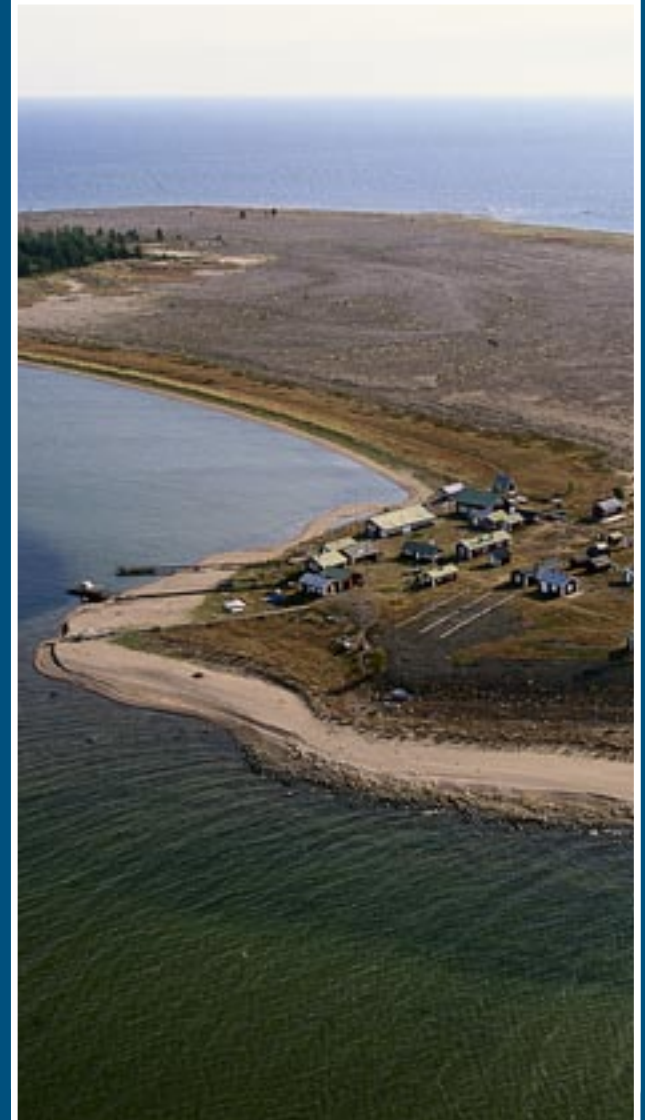

0920-96 000

www.bd.lst.se

* NATURRESERVAT

BONDÖFJÄRDEN

Redaktion: Anna Tewelde Berhan, Christina Thelin, Thomas Öberg. Omslagsbild: Stenskäret från ovan. Foto: Thomas Öberg/Länsstyrelsen. Grafisk form: ByaTryck AB. Tryck: Gävle offset, 2004.

Stenskärs fiskeläge. Foto: Krister Berg

Välkommen till Bondöfjärden och Stenskar

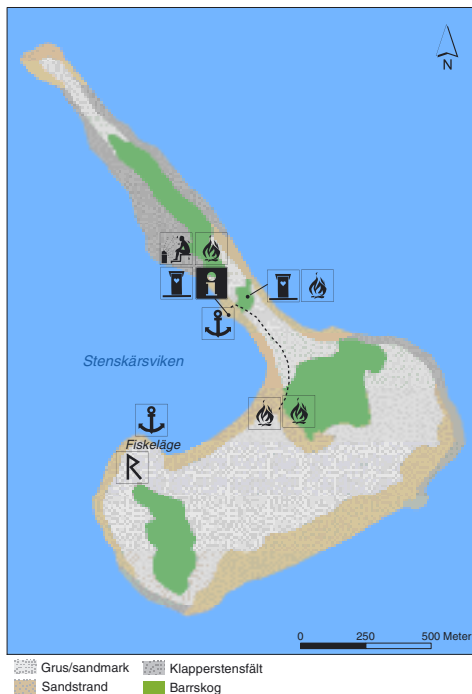
Reservatet omfattar ett stort antal öar i Bondöfjärden. Stenskar, Storhörn, Lillhörn, Storsandskäret och flera andra öar är uppstickande delar av Piteälvsåsen, en ås i Pitalvens mynningsområde. De består av isälvmaterial som avsatts där inlandsisen en gång mötte havet. Stenskärs åsrygg är sedan omformad av vind, vågor och landhöjning. Här finns svallgrus- och klapperstensfält, en gång hårt svallade av havet och dessutom inbjudande sandstränder och mjuka flygsandsdyner. Marken reser sig ännu med nästan en centimeter per år efter att ha varit nedtryckt av inlandsisen.

På öns högre delar växer en mager tallskog omgiven av torra hedmarker med lavar och kråkbärsris. På Stenskar kan man hitta flera vanliga bottenviksväxter: strandkrypa, östersjötåg och agnsäv som tål att dränkas vid högvatten och gräset gultåtel som bildar buketter just i vattenlinjen. Den ståtliga strandrågen, den lilla saltarven och strandvialen är specialister på flygsand och tittar fort fram igen efter en sandstorm. På torr mark växer också bottenviksmalörten, en art som på hela jorden bara finns i Bottenviken.

Förutom Stenskar finns många små öar i reservatet. Några är beväxna med tallskog, andra är öppna och vindpinade. Lillhörn, Storhörn, Grundkallen och Klinten har fågelkolonier med mäsar, tärnor, trutar, ejdrar och andra änder. På Yttre Degerstensgrundet kan en dalripa lyfta bredvid en grågås och lite varstans växer taggiga buskar av havtorn som på hösten ger brandgula, C-vitaminrika bär.

GAMMALT FISKELÄGE

Under århundraden har människor kommit till Stenskar för att fiska strömming, sik, öring och lax. På ön finns flera labyrinter. Var de inlag i gamla tiders fiskemagi? Öns fiskeläge med 12 boningshus och sjöbodas är numera fritidshus, men man kan se lämningar efter ännu äldre byggnader och många gästgårdsrosen, stenrosen där nätställningar stått. Idag ligger de långt in på ön, på grund av landhöjningen.

Skyddad natur

Redan 1979 avsattes Stenskar som naturreservat. 1997 utvidgades reservatet och fick namnet Bondöfjärden. Det ingår numera även i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000. Reservatets totala yta är 55 kvadratkilometer, varav knappt två kvadratkilometer är land fördelat på flera öar med Stenskar som den största (en kvadratkilometer).

Stenskar är lättillgängligt. Väster om åsen finns en lagunliknande naturhamn med en gästbrygga. Här finns torrtoaletter, vindskydd, grillplatser, vedförråd och bastu. Hjälps oss att bevara reservatet i gott skick genom att vara aktsam om naturen och hålla rent.

Föreskrifter

Under perioden 1/5–31/7 råder för Lillhörn och Storhörn förbud att landstiga eller varaktigt uppehålla sig närmare än 200 meter. Reservatet är i övrigt tillgängligt enligt allemansrätten.

§ Det är i hela reservatet förbjudet att:

1. Skada mark eller vegetation, även döda stående eller liggande träd
2. Störa djurlivet
3. Elda direkt på klippvallar

På Stenskar gäller även förbud att elda annat än på särskilt iordningställda eldplatser.

Fornlämningar är skyddade enligt kulturminneslagen och får ej skadas. Vidare finns ett allmänt förbud mot att köra med motordrivna fordon i terräng på samtliga öar och holmar i Norrbottens skärgård (gäller även snöskoter). Stugägare har dock rätt att färdas närmaste väg från strand till egen stuga.

Labb. De flesta fågelarter på öarna är markhäckare och utsätts lätt för störning. Ser du oroliga fåglar är risken stor att du är nära ägg eller ungar. Gör en omväg för att inte störa. Foto: Jörgen Wiklund

Bottenviksmalört.

Foto: Thomas Öberg/Natur i Norr

Labyrint på Stenskar.

Foto: Krister Berg

